

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 194
van **STEVEN COENEGRACHTS**
datum: 5 februari 2020

aan **MATTHIAS DIEPENDAELE**
VLAAMS MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING, WONEN EN ONROEREND ERFGOED

Mergelgroeven Riemst - Bescherming

De mergelgroeven van Riemst zijn uniek. Er loopt zelfs een onderzoek naar de mogelijkheid om de groeven te erkennen tot UNESCO Geopark. Jammer genoeg is de ondergrond op sommige plaatsen onstabiel. Dat bedreigt het voortbestaan van hele leefgemeenschappen omdat bouwvergunningen in sommige dorpen begrijpelijkerwijs geweigerd worden omwille van de veiligheid, en de stabilisatie die de stabiliteit kan garanderen vaak erg duur is. Daarbij zien de betrokken eigenaars de waarde van hun eigendom dalen, zullen jonge gezinnen geen woning meer kunnen bouwen, en ervaart de gemeente een veiligheidsrisico in verschillende straten van enkele dorpen (een 150-tal eigendommen zijn getroffen).

Het ministerieel besluit tot wijziging van de bijlage bij het ministerieel besluit van 26 april 2016 tot vaststelling van het onroerenderfgoedrichtplan voor de mergelgroeven in Riemst, dat op 24 oktober 2019 door het Belgisch Staatsblad gepubliceerd werd, erkent bovenvermelde problemen.

Aan de hand van acht ambities, moet dat richtplan een visie bieden voor de toekomst van de mergelgroeven.

1. De groeven krijgen een duurzaam beheer in functie van veiligheid, natuur en erfgoed.
2. De erfgoedwaarden en de natuurwaarden krijgen een integrale bescherming.
3. De zorg voor de groeven ondersteunen we optimaal.
4. De bovengrond krijgt gepaste bestemmingen.
5. Stabilisaties die nodig zijn voor de openbare veiligheid voeren we uit.
6. Er komt een duidelijk afsprakenkader voor ingrepen boven de groeve die ondergronds gevolgen kunnen hebben.
7. Eigenaars van gronden boven de groeven krijgen ondersteuning.
8. We zorgen voor een grotere bewustwording van de groeven door de kennis erover aan te wakkeren.

Op welke manier de verschillende partners die ambities moeten realiseren, zou later vorm krijgen in een actieprogramma.

1. Is er reeds overleg geweest tussen de verschillende partners binnen het actieprogramma? Zo ja, welke partners waren aanwezig en hoe evalueert de minister dat overleg? Wat is de beheersvisie die geformuleerd werd in het kader van de doelstellingen?
2. Wat is de stand van zaken met betrekking tot de integrale bescherming van de groeven?

3. Is er reeds zicht op welk type bescherming het meest effectief zal zijn voor de verschillende gebieden en situaties?
4. Hoe zal de structurele werking voor de zorg van de groeven financieel ondersteund worden? Wat zijn de mogelijkheden daartoe?
5. Wat is de stand van zaken en eventuele verdere timing van de werken die zouden gebeuren in de periode 2017-2026?
6. In welke mate zal het Vlaamse Gewest tussenkomen in de financiering van de stabilisatiewerken in het kader van openbare veiligheid? Zijn daarvoor reeds middelen gereserveerd?
7. Zijn daarover reeds afspraken gemaakt voor een billijke verdeling van de kosten tussen eigenaar, gemeente en het Vlaamse Gewest? Zo ja, in hoeverre overweegt de Vlaamse Regering om daarin tussen te komen?

ANTWOORD

op vraag nr. 194 van 5 februari 2020

van **STEVEN COENEGRACHTS**

1. Het overleg over het actieprogramma volgde als vanzelf op het structureel overleg dat er reeds was voor de opmaak van het richtplan. In 2019 is de stuurgroep vier keer samen gekomen om het actieprogramma verder uit te werken. Deze stuurgroep bestaat uit vertegenwoordigers van het agentschap Onroerend Erfgoed, het agentschap Natuur en Bos, de gemeente Riemst en IOED Oost-Haspengouw en Voeren. Het overleg verloopt constructief. Het actieprogramma biedt een overzicht van de acties waarmee we de ambities kunnen realiseren. Projectfiches geven per actie informatie over de aanleiding, de doelstelling, de scope, de kosten, de projectorganisatie, de te betrekken belanghebbenden, de timing, aandachtspunten, etc. Op dit moment zijn er 18 acties geformuleerd. Voor enkele acties is nog verder afstemming en overleg nodig.
2. Voor de natuurwaarden is deze ambitie al voldoende gerealiseerd. De groeven zijn zowel gebiedsgericht (SBZ) als soortgericht (SBP) beschermd. Deze beschermingen focussen op de vleermuizen. Ze moeten ervoor zorgen dat populaties in stand blijven of uitbreiden.
Voor de erfgoedwaarden heeft de ambitie tot integrale bescherming betrekking op de nog niet beschermde groeven in Riemst. Voor de Grote Berg in Zussen is als voorbereiding van het onroerenderfgoedrichtplan een inventariserend en waarderend onderzoek uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat deze groeve voldoende erfgoedwaarde bezit voor een bescherming. Eén van de acties in het actieprogramma voorziet daarom in de bescherming van deze groeve. Voor de andere niet-beschermde groeven in Riemst is bijkomende evaluatie nodig van de erfgoedwaarde. De uitvoering van dit waarderend onderzoek is als actie opgenomen in het actieprogramma. De groeven met voldoende erfgoedwaarde zullen we in een later stadium dan bijkomend beschermen.
3. Mijn administratie voerde reeds verkennend onderzoek om na te gaan welk type bescherming het meest passend is voor de mergelgroeven. Een bescherming als cultuurhistorisch landschap of als monument lijken de meeste kansen te bieden om het ondergrondse erfgoed te vrijwaren. Ze geven beide voldoende mogelijkheden om de waarden te verankeren en in te zetten op het behoud ervan. Bovendien bieden ze voldoende flexibiliteit om gepaste omgang met veiligheidsrisico's toe te laten.
Een bescherming als archeologische site is ook een mogelijkheid, maar in een bebouwd gebied als Zussen bijvoorbeeld minder evident. Een dergelijke bescherming impacteert immers ook zones buiten de groeven. De eigenaren moeten bij nieuwe ontwikkelingen aan de oppervlakte ook daar dan in een archeologienota laten onderzoeken wat de te verwachten impact is op de archeologie. Dit rechtsgevolg willen we liever vermijden.
4. Een groot deel van de voorziene acties draagt bij aan de zorg voor de groeve. Belangrijke structurele zorg wordt gedragen door de gemeente. Zij hebben een coördinator Groeven en Veiligheid in dienst die alles over de groeven opvolgt en het aanspreekpunt is voor de bevolking. De gemeente zorgt ook voor een gedetailleerde opmeting van de groeven met een 3D-laserscan. Deze wordt al uitgevoerd voor de Grote Berg in Zussen. Op basis hiervan beschikt men over zeer gedetailleerde kaarten die het beheer van de groeve begeleiden. Verder heeft de gemeente een goede samenwerking uitgewerkt met een groep vrijwilligers die de groeven regelmatig bezoeken en inspecteren. Zij vormen een belangrijke schakel in de zorg voor de

groeven. Ze signaleren veranderingen in de stabiliteitstoestand, ze registreren onregelmatigheden zoals illegaal bezoek, afval in de groeven, of beschadigingen van teksten of afbeeldingen en ze rapporteren hierover aan de gemeente. De monitoring, inspectie en controle van de mergelgroeven vertrouwt dus in grote mate op de samenwerking met deze vrijwilligers. De gemeente ondersteunt deze mensen.

Naast de ondersteuning door de gemeente Riemst kunnen ook het agentschap Onroerend Erfgoed en het agentschap Natuur en Bos met premies en subsidies steun bieden aan de zorg voor de groeven. Onroerenderfgoedpremies kunnen toegekend worden op basis van het Onroerenderfgoeddecreet voor beschermd erfgoed, voor erfgoed gelegen in een erfgoedlandschap op voorwaarde dat er een beheersplan is. Zo gaf het agentschap Onroerend Erfgoed een onderzoekspremie voor de opmaak van het beheersplan voor de beschermde groeve van Caestert.

Het agentschap Natuur en Bos geeft regelmatig subsidies voor werken aan toegangen en schachten die gunstig zijn voor het vleermuishabitat. Deze werken zijn voor de zorg van de groeven in het algemeen ook belangrijk omdat ze ervoor zorgen dat de groeven afgesloten worden tegen illegaal bezoek en tegelijk beter toegankelijk zijn voor inspecties en eventuele werken die nodig zijn voor de veiligheid.

5. Voor 2017 was er een ontwerpvoorstel om de mergelgroeven onder woonzones en onder openbaar domein maximaal op te vullen tot op 50m van de weg. Dit plan was zeer kostelijk en hield bovendien geen rekening met de erfgoed- en natuurwaarden van de groeven. Het vertrok ook niet vanuit een afgewogen inschatting van het risico of de plaatsgebonden noodzaak tot stabilisatie. Na verder onderzoek en met overleg tussen alle partners zorgde het onroerenderfgoedrichtplan intussen voor nieuwe inzichten. Ook andere pistes, naast opvullingen, blijken mogelijk om de veiligheid te garanderen en tegelijk te streven naar behoud van erfgoed- en natuurwaarden. Het actieprogramma voorziet daarom in het uitwerken van een aangepast stabilisatievoorstel voor de delen van de groeven die de grootste stabiliteitsrisico's kennen, bijvoorbeeld voor zeer instabiele delen onder de bestaande bebouwing. In de andere gevallen gaan we voor alternatieven. Zo is er een wisselwerking met de ambitie over gepaste bestemmingen waarvoor het onderzoek loopt. Veiligheid staat wel altijd voorop. De timing van de werken wordt in het nieuwe voorstel opgenomen.
6. Op basis van het nieuwe stabilisatievoorstel werken we ook een financieringsvoorstel uit. Als dat noodzakelijk blijkt zal het Vlaams Gewest daarin verantwoordelijkheid nemen. Dit moet de uitvoering van toekomstige stabiliteitswerken structureel mogelijk maken.
7. Deze afspraken zijn nog niet gemaakt.